

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนวิถีที่ยั่งยืนบ้านไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

Community-Based Cultural Tourism Management for the Sustainable Development of Ban Phai Hu Chang, Banglen, Nakhonpathom

โชติมา ดีพลพันธ์

Chotima Deeponpun

ชนิษฐา ใจเป็ง

Chanistha Jaipeng

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Christian University of Thailand

Email : peeup@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 2 สิงหาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 15 สิงหาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนวิถีที่ยั่งยืน บ้านไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และพัฒนาชุมชนของตนเอง เพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีที่ยั่งยืนนั้น จะต้องให้ความสำคัญเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในมิติที่หลากหลาย ได้แก่ มิติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น รักษาระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น มิติทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การเคารพวัฒนธรรม สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างพหุวัฒนธรรม เป็นต้น มิติทางเศรษฐกิจ เช่น การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดำเนินไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วิถีที่ยั่งยืน, บ้านไผ่หูช้าง

ADSTRACT

This academic article presents the concept of Community-Based Cultural Tourism Management for the Sustainable Development of Ban Phai Hu Chang, Banglen, Nakhonpathom, which well known that cultural tourism management must be able to meet the needs or satisfaction of tourists and local people, tourism that encourages people in the community to participate in planning, make decisions and develop community to increase the well-being of people in the community, both

economically society and environment. In this regard, community tourism management in a sustainable way is Emphasis must be given to the management of environmental resources for maximum benefit in various dimensions, including natural and environmental dimensions, such as preserve the ecosystem and biodiversity, etc., social and cultural dimensions, such as respect for culture create good understanding between multiple cultures, etc., economic dimensions such as fair distribution of income, etc., which will result in community-based tourism management leading to sustainable tourism in the future.

Keywords: Cultural Tourism, Sustainable Development, Ban Phai Hu Chang

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทั้งในด้านของทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สร้างความประทับใจในเรื่องของความงาม ความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนมีแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณ วัตถุศาสนา อันแสดงถึงอารยธรรมความเจริญของท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรม ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งสามารถสร้างภาพลักษณ์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก (พจนานุกรม, 2557 : 23) และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นผลที่เกิดจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะข้อได้เปรียบของความหลากหลายของวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมาเป็นระยะเวลานาน โดยมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมภูมิปัญญาองค์ความรู้ของบรรพชนในอดีตเป็นจำนวนมากทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) บางวัฒนธรรมก็ยังคงอยู่ บางวัฒนธรรมก็เลือนหายไปแล้ว (ลัดดา พูนสวัสดิ์มงคล และทิสวรรณ ชูปัญญา, 2566: 75) วัฒนธรรมถือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยแสดงออกในรูปแบบวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง เป็นต้น นอกจากนี้วัฒนธรรม เอกลักษณ์ของความเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวยังที่ต่าง ๆ และส่งผลให้การท่องเที่ยวเกิดการขยายตัว (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2546 : 25) อีกทั้งการท่องเที่ยวยังช่วยพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วที่สุด และก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยผ่านกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้การบริหารจัดการตามเกณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนมาสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวมีความเข้มแข็งบนพื้นฐานของชุมชนเอง เพื่อเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมในชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และเสริมสร้างโอกาสการพัฒนาเพื่อสร้างอาชีพ ส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างแท้จริง ช่วยสร้างประโยชน์ให้ชุมชน มีความมั่นคงมั่งคั่ง และยั่งยืน (อติภักดิ์ แสงสนิท, 2561: ออนไลน์)

จังหวัดนครปฐม เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์มาช้านาน เป็นจังหวัดที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความรุ่งเรืองมากเนื่องจากเป็นราชธานีในสมัยทวารวดีจึงมีการอพยพของคนหลายชนชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก ซึ่งหนึ่งในนั้นคือคนไทยทรงดำอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา 200 กว่าปี (โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561) อีกทั้งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางสังคม ยกระดับคุณภาพการศึกษา และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2566: ออนไลน์) เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในชุมชนที่หลากหลายจากการที่ในอดีตมีการรวมกลุ่มของชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวโซ่งหรือไททรงดำ ทำให้ปัจจุบันจังหวัดนครปฐมยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ถึง 4 อำเภอ โดยกระจายอยู่ใน อำเภอกำแพงแสน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน และอำเภอเมือง (ธนดล สุวรรณนิวกะ, 2556:2)

บ้านไผ่หูช้าง อ.บางเลน จ.นครปฐม เป็นชุมชนหนึ่งที่มีรากฐานจากไททรงดำหรือไทยโซ่ง พบว่ามีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น และยังคงส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ สืบสานต่อกันมาจนถึงชนรุ่นหลัง ชาวบ้านสื่อสารกันด้วยภาษาไทดำรวมถึงการสอนภาษาไทดำในโรงเรียน แต่หลังจากเรียนยังคงสืบสานงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น โดยจักสานเครื่องมือเครื่องใช้จากวัสดุธรรมชาติ ทอผ้าใช้เอง และสามารถทอได้ทั้งชายและหญิง รวมถึงการตั้งกลุ่มทอผ้าในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นและจำหน่ายแก่ผู้ที่สนใจ (นิรชราภา ทองธรรมชาติ 2560, ออนไลน์) ซึ่งผู้เขียนพบว่าบ้านไผ่หูช้าง มีทุนทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นในหลายมิติ ประกอบด้วย วัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษา (ภาษาไทดำ) ประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาอย่างช้านาน และในปัจจุบันการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ทรงคุณค่าและสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีต่อขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน การให้ชุมชนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนสู่วิถีที่ยั่งยืนนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว โดยการรณรงค์กับคนในชุมชนให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนสู่วิถีที่ยั่งยืนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนไผ่หูช้างที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมุ่งสู่วิถีที่ยั่งยืนต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ถึงวิถีการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ที่มีมานานแล้ว และที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะหรือเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นวัตถุดิบ หรือใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทาง

ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะ อุทยานธรรมชาติและภูมิทัศน์ นันทนาการของชุมชน ท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมและงานแสดงสินค้า หัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ทุก ประเภทศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่าง ๆ (พยอม ธรรมบุตร, 2549 : 1) เพื่อพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีการควบคุม ควบคุมการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้การวางแผนกำหนดเป้าหมาย และวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้การจัดการการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กรให้เหมาะสมกับแผนงานการขึ้นภาวะผู้นำและการจูงใจ ให้ปฏิบัติตามแผนงานความเกี่ยวข้องพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บุญเลิศ จิตตั้งพัฒนา, 2548 : 286) 1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น 2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิด ความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงดูดชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 4) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

ชูเกียรติ นพเกตุ (2542) ได้สรุปหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประการ ดังนี้ 1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่าประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ 2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงดูดชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 4) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือของชุมชนอื่นรวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของตนเองด้วยลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community base sustainable tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ในช่วง 2 - 3 ปี ที่ผ่านมาคำว่า "Community-based Tourism : CBT" การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายๆความหมาย ความเข้าใจและประสบการณ์ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้านโฮมสเตย์ ที่ต้องมี "ชุมชน" เป็นส่วนประกอบสำคัญ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551 : 151) ที่ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และ

วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน ให้ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2550 :121) ดังนี้ 1)ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีการผลิตที่พึ่งมาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ 2)ด้านองค์กรชุมชน มีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3)ด้านการจัดการ มีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับคนในชุมชน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ4)ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างกับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการจัดการซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชาวบ้านอีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

การผลักดันให้การท่องเที่ยวในชุมชนเกิดขึ้น จากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เพื่อให้เกิดการรักษาวิถีชีวิต แบบดั้งเดิมของชุมชนรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวชุมชนแบบเดิมซึ่งคนในชุมชนนั้นสามารถร่วมกันวางแผนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ โดยเริ่มต้นจากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกันเพื่อทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เอาสิ่งที่มีในชุมชนมาขายไม่ต้องหาสิ่งที่ไกล เน้นปลอดภัย สุขภาพ งานพื้นเมือง ท้องถิ่น และอย่าลอกเลียน หรือทำตามคนอื่น เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ขาย Story ขายในสิ่งที่ชุมชนมี ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่ วิถีชีวิต รวมไปถึงวัฒนธรรมของชุมชน เสนอแนวทางที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป โดยมีไกด์ในชุมชน เป็นผู้แนะนำการท่องเที่ยวในชุมชน เชิงอนุรักษ์และถือว่าการกระจายรายได้ให้ชุมชน จากนั้นปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้น่ารื่นรม และเป็นที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว สร้างความหลงและความรัก ให้รู้สึกอยากกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก และสิ่งสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนยั่งยืน คือ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยว และทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น (อัญชลี ศรีเกตุ และปิยะนุช เงินคล้าย,2564)

การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หลักการที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ World Tourism Organization (2016) (1) มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติมีการทดแทนการฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไป โดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชน (2) มีการกระจาย ประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (3) ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากรและวิถีชีวิต (5) การออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (6) เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนา ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (7) เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการ ตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ

องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (WTO, 2016) ได้ให้คำจำกัดความล่าสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable Tourism) ว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ใช่เป็นเพียงแค่การท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche tourism segments) หากแต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการตลาดโดยรวมหรือที่เรารู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass tourism) โดยทั่วไปการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อการเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสังคมและวัฒนธรรมของคนที่อยู่ในปัจจุบันต่อไปจนถึงคนในอนาคต ดังนั้น หลักการและแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดความของ WTO จึงประกอบด้วย 1) การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด 2) การเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน 3) การสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมและทั้งถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism stakeholder) นอกจากนี้ ยังควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นด้วย

การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All tourism should be Sustainable Tourism) ตามคำกล่าวของ Dowling (1995) ที่ได้อธิบายภาพรวมว่า หลักการที่ต้องปฏิบัติจริงจึง ได้แก่ การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ภายใต้การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เอกลักษณะและอัตลักษณ์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ดังนั้นจึงต้องมีการประสานการจัดการร่วมกัน เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน อีกทั้งป้องกันปัญหาเรื่องผลประโยชน์และความขัดแย้งด้วยการประสานความต้องการและกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนของการดำรงอยู่และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

บ้านไผ่หูช้าง

บริบทชุมชนบ้านไผ่หูช้าง พบว่าเป็นชุมชนที่มีเชื้อสายไทยทรงดำ หรือในอดีต เรียกว่าไตดำ หรือลาวโซ่ง ที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งในสมัยก่อนชุมชนไผ่หูช้างเป็นพื้นที่รกร้างที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทั้งการแต่งกาย มีภาษาพูดและภาษาเขียน งานหัตถกรรมจักสาน การประกอบอาชีพในอดีตคือ ทำนา เกษตรกร ปัจจุบันได้หันมาประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งมากขึ้น โดยมีความโดดเด่นในเรื่องของจารีตประเพณี การแต่งกาย การนับถือผี และบรรพบุรุษ ส่วนการแต่งกายส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีดำที่ทอใช้เอง จึงเป็นที่มาของคำว่า ไทยทรงดำ มีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายและมีความสามัคคีกันในชุมชน ร่วมกันทำพิธีกรรมต่างๆ ตามประเพณีวัฒนธรรมของตนเองเพื่อสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวจากการวิจัยของพิมพ์ชนก มุลมิตร, ศศิประภา ไหมตรา, ชฎาพร ทองดอนเกรือง และมนตรี ชันทอง (2561) พบว่า 1) มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว คือ การมีวัฒนธรรมประเพณีของไทยทรงดำที่เป็นเอกลักษณ์ 2) การเข้าถึงมีการจัดการเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงชุมชนไผ่หูช้างได้มีป้ายบอกทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาชุมชนไผ่หูช้างได้สะดวกสบายมากขึ้น 3) สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีร้านค้า ถึงขยะ ที่จอดรถ 4) ที่พัก คนในชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะสร้างที่พักในพื้นที่เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวชมแบบวันเดย์ทริป 5) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ เช่น การทอผ้า การรำแคนประจำปี เป็นต้น และ แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านไผ่หูช้าง คือ 1) การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนในการบริหารจัดการรายได้เพื่อการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านและผู้มาเยือน 4) การกำหนดกติกาที่เห็นร่วมจากชุมชนสำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน 5) การสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางการท่องเที่ยวกับองค์กรภายนอก

สรุปผล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้อยู่รอดทางธุรกิจและความพึงพอใจของลูกค้า ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งให้ผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การสร้างฉันทามติร่วมกัน การออกแบบกิจกรรม การร่วมกันปฏิบัติ จนนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน (George et al, 2009) แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ครอบคลุมการท่องเที่ยววัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งทั้งหมดถูกใช้เป็นทางเลือกของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นเจ้าของและการสร้างโอกาสการเพิ่มขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นจึงถูกเรียกว่า "การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT)" ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการความยากจน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในพื้นที่ชนบท (Sammy and Baptiste, 2008)

การท่องเที่ยวในปัจจุบัน มีรูปแบบที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างหลากหลาย และหนึ่งในรูปแบบที่มีความน่าสนใจ คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงดลใจหรือสิ่งกระตุ้นให้เดินทางไป ยังจุดหมายปลายทางเพื่อสังเกต เรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วม และตระหนักคุณค่า วัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ประเพณีขนบธรรมเนียม และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อให้เกิดมิตรภาพและสันติภาพระหว่างชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้แต่ละพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมล้วนมีความแตกต่างที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปตามทรัพยากรที่มีและตามวัตถุประสงค์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้มุ่งหมายให้การท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจหลักของชุมชน เพราะอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และชุมชน ส่งผลให้ไม่สามารถอยู่ได้หากภาวะท่องเที่ยวในชุมชนซบเซาลง ดังเช่นในสภาวะการณแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คืออาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุด นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี พร้อมทั้งนำบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและความเข้มแข็ง

กลับคืนสู่ชุมชน กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างประโยชน์ต่อคนในชุมชนที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างสมดุล เมื่อการท่องเที่ยวของชุมชนได้รับการส่งเสริมให้เติบโต ชุมชนก็จะเกิดการพัฒนาด้านที่ดีขึ้นตามไปด้วย เพราะการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งที่เข้ามาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีการสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านได้โดยตรงจากสิ่งที่ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในขณะที่ การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึกอย่างมีส่วนร่วม ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการ บูรณาการองค์ความรู้จากสหวิทยาการ และความรู้สมัยใหม่ เข้ากับความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถือเป็นแนวทางหรือทางเลือกหนึ่งของการพัฒนา จัดการชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ต่อยอด และเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ นำไปสู่การสร้างมูลค่าและโอกาสทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนสู่วิถีที่ยั่งยืน บ้านไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม นั้น จึงมีกระบวนการคิด วิเคราะห์ วางแผน มีการจัดการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน สร้างจุดเด่นเชิงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้ร่วมกันที่สร้างประสบการณ์แก่ผู้มาเยือน และกระตุ้นให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจและหวงแหนในทรัพยากรของตนเอง สืบทอดและรักษาวิถีวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว อีกทั้งเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านไผ่หูช้าง ให้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงและเกิดความยั่งยืนต่อไป เพราะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนของบ้านไผ่หูช้าง เป็นการดำเนินการที่คาดหวังให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนสู่วิถีที่ยั่งยืน บ้านไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม อาจกล่าวได้ว่าคนในชุมชนได้ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษาเป็นผู้สนับสนุนและเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู รวมถึงต่อยอด และเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาติพันธุ์ รวมทั้งทรัพยากรทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าและโอกาสทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน

บรรณานุกรม

พิมพ์ชนก มุลมิตร, ศศิประภา ไม้ตรา, ชฎาพร ทองดอนเกรียง และมนตรี ชันทอง. (2561). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัด

นครปฐม.งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 29 - 30 มีนาคม 2561 หน้า 1293-1301.

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2546). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. จุดเริ่มต้นของการพัฒนายั่งยืน.

กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ธนดล สุวรรณนิภะ.(2556). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาวัดไร่ขิง อำเภอสาม

พราน จังหวัดนครปฐม.นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิรชราภา ทองธรรมชาติ. (2560). การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของบ้านไผ่หูช้าง. กรุงเทพมหานคร

: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวิจัยและพัฒนา.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.กรุงเทพมหานคร: เพรสแอนด์

ดีไซน์.

พจนา บุญคุ้ม. (2557). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารทางการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กลุ่มภาคกลางตอนล่าง. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พยอม ธรรมบุตร. (2549). หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลัดดา พูนสวัสดิ์มงคล และทิสวรรณ ชูปัญญา. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและ

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง. วารสารตำหนัก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 1(1); 72-89.

สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570). เข้าถึงได้

จาก <http://www.nakhonpathom.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2567.

โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). การใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์จัดกลุ่มย่อยภาษาไทยคำ

และข้อสนับสนุนการอพยพย้ายถิ่นฐาน. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 37(2), 61-86.

อดิศักดิ์ แสงสนิท. (2561). ภาคี อพท. จ้างแรงงานท้องถิ่นสูงลิ่ว. กรุงเทพธุรกิจ. เข้าถึงได้จาก

<http://www.bangkokbiznews.com/pr/detail/36516> สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2567.

Dowling, R. K. (1995). Ecotourism development: regional planning and strategies. A

paper presented at the International Conference on Ecotourism: Concept,

Design, and Strategy. February 6-8, 1995. Bangkok, Thailand.

George, E. W., Mair, H., & Reid, D. G. (2009). Rural Tourism Development: Localism and

Cultural Change. Channel View Publications.

Sammy, D. & S. Lakhan Baptiste. 2008. Community Tourism Handbook: A Resource

Guide for Community Groups Participating in Sea Turtle Ecotourism in the

Commonwealth of Dominica.

WTO. (World Tourism Organization). Tourism, a factor of sustainable development.
Retrieved on 10 November 2016 from
<http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-3>.